

УДК 330.322:338.242

МАЙСУРАДЗЕ М.Ю.

кандидат економічних наук, науковий співробітник
Інституту економіки промисловості НАН України**ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА**

Анотація. Проведене дослідження особливостей різних підходів до визначення державно-приватного партнерства (ДПП), а також його характеристик відповідно до національного законодавства, положень світових організацій (Європейського Союзу, ОЕСР, Світового банку), робіт вчених-економістів. Засновуючись на отриманих результатах, запропоновано визначення ДПП.

Ключові слова: державно-приватне партнерство (ДПП), підхід, характеристики, державний сектор економіки, визначення.

Маисурадзе М.Ю., к.э.н., научный сотрудник Института экономики промышленности НАН Украины

ИССЛЕДОВАНИЕ ПОДХОДОВ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Аннотация. Проведено исследование особенностей различных подходов к определению государственно-частного партнерства (ГЧП), а также его характеристик в соответствии с национальным законодательством, положениями мировых организаций (ЕС, ОЭСР, Всемирного банка), работами ученых-экономистов. Основываясь на полученных результатах, предложено определение ГЧП.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство (ГЧП), подход, характеристики, государственный сектор экономики, определение.

Maisuradze M.Yu., Ph.D. in Economics, Researcher of Institute of Industrial Economics, NAS of Ukraine

STUDY OF APPROACHES FOR DEFINITION OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP

Abstract. Features of different approaches for definition of public-private partnership (PPP) and its characteristics are studied based on national legislation, on papers of international organizations (EU, OECD, World Bank), on works and proceedings of economists. Based on the current study the definition of PPP is proposed.

Keywords: public-private partnership (PPP), approach, characteristics, public sector of economy, definition.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку національної економіки збільшується потреба в інвестиційних ресурсах з метою здійснення масштабних соціально-економічних програм на національному та регіональному рівнях. Це завдання є найбільш актуальним для сфер традиційного державного впливу – паливно-енергетичного комплексу, інфраструктури, житлово-комунального господарства, соціальної сфери, результати функціонування яких з кожним роком погіршуються не зважаючи на збільшення державної підтримки та фінансування. Тому останнім часом спостерігається підвищений інтерес до державно-приватного партнерства (ДПП) як більш ефективного інструмента управління об'єктами державної власності, що на основі об'єднання зусиль держави та представників бізнесу (приватних партнерів) здатне подолати і вирішити існуючі проблеми у зазначених сферах економіки.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питанням розвитку державно-приватного партнерства як одного з інструментів вирішення проблем підвищення конкурентоспроможності економіки, окремих секторів і підприємств присвячені роботи таких вчених-економістів, як Вавричук А. [3], Мостепанюк А. [18], Павлюк К. і Степанова А. [23], Попович А. і Геєць І. [26], Устименко В. і Джабраїлов Р. [28], Федулова Л. і Тринчук С. [30], Хирс А. [31], Черевиков Є. [32]. Окремі аспекти щодо визначення форм реалізації державно-приватного партнерства та перспективи їх впровадження знайшли відображення в роботах Безбах Н. [2], Вінник А. [7], Єрмілова С. [11], Запатріної І. [14], Надолішнього П. і Піроженко Н. [19]. Визначення теоретичних і практичних основ партнерства держави і приватного сектора економіки обговорюються Авксентьевим М. [1], Варнавським В. [4-5], Пильтяем А. [24]. Разом із тим, досліджуючи необхідність і переваги державно-приватного партнерства для забезпечення розвитку національної економіки [16-18], не завжди чітко розкриваються концептуальні основи ДПП як нової форми співпраці, залишається також відкритим питання щодо загального підходу до визначення безпосередньо державно-приватного партнерства.

Враховуючи вище викладене, **метою** даної статті є дослідження основних підходів до визначення державно-приватного партнерства та на основі цього надання його узагальненого визначення.

Виклад основного матеріалу. Згідно до Закону України «Про державно-приватне партнерство» (Закон про ДПП) ДПП є співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами-підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому

законодавством [27]. Отже, саме співпраця між державними та приватними партнерами, а також укладення договору виділяє ДПП в якості форми співпраці державного та приватного секторів. Слід врахувати, що в західній практиці така співпраця отримала назву публічно-приватного партнерства (ППП), національні особливості призвели до появи ДПП.

Відповідно до Закону про ДПП, для того, щоб такі відносини визнавалися державно-приватним партнерством, вони повинні мати певні ознаки, зокрема: забезпечення досягнення високих техніко-економічних показників ефективності діяльності, тривалий характер (від 5 до 50 років), передача приватному партнеру частини ризиків в процесі здійснення ДПП, внесення приватними партнерами інвестицій в об'єкти ДПП [27].

Як видно з визначення ДПП і його ознак можна сказати, що законодавство не повною мірою визначає сутність ДПП, оскільки за таких умов воно є досить розмитим і залишає багато відкритих питань, одним з яких є форма здійснення ДПП. І хоча ст. 5 Закону про ДПП встановлює, що в рамках здійснення ДПП можуть укладатися договори про концесію та спільну діяльність, вона містить і норму «інші договори», не уточнюючи які саме, а в самому визначенні підкреслюється що це «... співробітництво ... на основі договору» [27]. Крім того, в одній з попередніх редакцій Закону до форм здійснення ДПП відносилися угоди про розподіл продукції, яких у чинній редакції вже немає, проте, по суті, їх можна віднести до форм ДПП.

Таким чином, питання про форми ДПП залишається відкритим в національному законодавстві. Щодо підходів міжнародних організацій і вчених-економістів, необхідно відзначити, що тут також не спостерігається злагодженості та єдності у визначенні ДПП і його форм.

У Зеленій книзі Комісії Європейського Союзу (ЄС) відзначається, що безпосередньо термін PPP не визначається на рівні ЄС, однак у більш широкому сенсі відноситься до форм співпраці між публічними органами влади та сфери бізнесу з метою забезпечення фінансування, спорудження, відновлення, управління та підтримки інфраструктури або надання послуг [36]. Даний підхід передбачає існування безлічі форм здійснення PPP, які відповідають основним характеристикам, визначальним для здійснення діяльності саме як PPP:

- відносно тривалий термін взаємовідносин, включаючи взаємодію між публічним і приватним партнером з різних сторін проекту;

- фінансування проекту повинне виконуватися за рахунок приватного партнера або на основі низки домовленостей між різними учасниками відносин, або з частковим фінансуванням проекту публічним партнером;

- важливість ролі економічних суб'єктів, що беруть участь у проекті на різних стадіях (проекування, завершення, реалізація, фінансування);

- розподіл ризиків між публічним партнером і приватним, якому можуть передаватися повністю всі ризики публічного сектора, але більш точний розподіл ризиків визначається індивідуально в кожному випадку згідно відповідної здатності сторін визначати, контролювати і долати ці ризики [36].

Відповідно до вище зазначеного, характерні ознаки PPP, визначені Комісією ЄС є більш загальними, ніж визначені українським законодавством. Разом з тим, Комісія ЄС не надає досить чіткого визначення форм здійснення PPP і відрізняється тим, що до них відносяться як PPP на суто контрактній основі, де публічні та приватні партнери діють виключно ґрунтуючись на укладенні контрактів (в основному це передбачає концесійну модель взаємодії), так і PPP інституційного характеру, включаючи співробітництво між публічним і приватним сектором в рамках окремих юридичних осіб (найчастіше набуває моделі приватної фінансової ініціативи – Private Finance Initiative) [36]. Таким чином, виділені форми співпраці, як і підхід до визначення PPP, є узагальненими і не обмежують всіх можливих форм співпраці державного та приватного секторів економіки, які реалізуються на розсуд учасників таких відносин.

У відповідності з підходом одного з представників Світового банку Дж. Делмона PPP вживається в найбільш широкому значенні і означає будь-які контрактні або юридичні відносини між державними та приватними структурами з метою поліпшення та/або розширення інфраструктурних послуг, не включаючи при цьому контракти за державним замовленням (державні закупівлі). При цьому термін «держава» вживається стосовно до певного рівня суспільної влади, що відповідає за процеси реформування на національному або регіональному рівні [9, с. 1-2]. Отже, даний підхід також не обмежується тільки лише договірними відносинами PPP і подібний до позиції Комісії ЄС.

Комітет ОЕСД з наукової та технологічної політики представляє PPP як спосіб надання та фінансування державних послуг з використанням капітальних активів, при якому проектні ризики розподіляються між державним і приватним сектором. Крім того, PPP відрізняється довгостроковим характером в рамках угоди між державою і приватним партнером, при цьому метою держави є якісне надання послуг, приватних партнерів – отримання прибутку [34, с. 3]. Отже, цілі обох сторін не повинні бути взаємовиключними. Але акцент в даному випадку робиться на сферу послуг, а не на сферу матеріального виробництва.

Іншої точки зору дотримується Нейкова І., яка пропонує розглядати ДПП з позиції раціонального використання суспільних ресурсів, що лежать в основі підвищення якості факторів виробництва, які застосовуються з метою переходу до довгострокового і якісного економічного зростання [20]. При цьому можна погодитися з тим, що в основі відносин ДПП лежить взаємозумовленість підприємництва та державного регулювання, що виражається в існуванні взаємозв'язку між представниками державного сектору економіки та приватним сектором. Разом із цим, ДПП є формою співпраці, в якій держава і приватний сектор спільно реалізують суспільно значущі проекти, засновуючись на угоді про розподіл завдань і ризиків, і представляє собою інституційний альянс між державою і бізнесом, що створюється на певний термін для здійснення

конкретного проекту і припиняє своє існування після його реалізації [20]. Слід погодитися з тим, що реалізація проектів у рамках ДПП передбачає припинення партнерських відносин по закінченні реалізації проекту, адже це і складає особливість договірних відносин – їх закінчення. Якщо ж розглядати іншу форму – інституційну на основі створення юридичної особи, в такому випадку партнерські відносини будуть носити невизначений за тривалістю характер і можливо для держави така співпраця буде більш вигідною.

Заслуговує на увагу концепція Федулової Л. і Яненкова І. відносно того, що ДПП - це форма здійснення компромісу інтересів між учасниками. Це виражається в залученні інвестицій у реальний сектор економіки та призводить до економічного розвитку, а також до полегшення виходу на ринки капіталу [29]. Однак у такому випадку не відзначається особлива роль державного партнера, не виділяються учасники ДПП, необхідність розподілу ризиків тощо.

Відповідно до підходу Іванішкіної Ю. ДПП представляється як сукупність форм середньо- і довгострокової взаємодії держави і бізнесу для вирішення суспільно значущих завдань на взаємовигідних умовах [15]. З точки зору часового аспекту такий підхід є виправданим, але він вимагає конкретизації форм та часових обмежень ДПП, крім того, необхідним є визначення меж відповідальності між партнерами, ступінь ризику, що кожен з них може на себе взяти.

Необхідно відзначити, що безпосередньо специфіка взаємовідносин між державою і приватними партнерами в рамках ДПП засновується, у тому числі, на перерозподілі ризиків і прав власності. Останнє може бути підставою для проведення відмінностей у підходах до визначення ДПП. Так, з одного боку, до ДПП можна відносити приватизацію як особливу форму, оскільки вона передбачає різну ступінь участі держави в цьому процесі, починаючи від можливості фінансування і закінчуючи володінням і експлуатацією перш, ніж об'єкт повністю перейде в приватну власність. З іншого боку, ДПП не є приватизацією в найбільш поширеному сенсі: в даному випадку приватизовані підприємства – це підприємства, що раніше належали державному сектору і знаходяться тепер у приватній власності та функціонують на певному сегменті ринку [35]. Однак, не зважаючи на це, вони потребують відповідного регулювання з боку держави, тому представники держави і державного сектора економіки нерозривно пов'язані з приватним сектором, у тому числі, через систему державних закупівель, різного роду договорів, угод тощо.

Більш конструктивним представляється підхід до ДПП як особливої, але повноцінної заміни приватизаційних програм, що дозволяє реалізувати потенціал приватної підприємницької ініціативи, з одного боку, і зберегти контрольні функції держави в соціально значущих секторах економіки, з іншого [5, с. 34-37]. При цьому на відміну від приватизації як платної передачі об'єктів державної власності у приватну, в партнерських відносинах право власності зберігається за державою і при цьому відбуваються деякі інституційні перетворення, які дозволяють розширити участь приватних партнерів у виконанні частини функцій органів державного управління. Крім того, залишаючись власником, держава зберігає за собою певну ступінь господарської активності [10], а це визначає і її участь в управлінні або певному контролі над об'єктом.

Також ДПП може бути представлено як форма взаємовідносин між державою або органами місцевого самоврядування та приватними партнерами, яке оформляється у вигляді договору, передбачає реалізацію та спільне фінансування суспільно значущих проектів на довгостроковій основі і розподіл ризиків, відповідальності та винагород [8]. Однак і цей підхід обмежує здійснення ДПП рамками договірних відносин. Разом із цим не завжди передбачається спільне фінансування проектів, частіше відбувається навпаки – фінансування за рахунок приватного партнера, на якого може повністю перекладатися тягар фінансових зобов'язань.

У підході Якуніна В. ДПП представляється як сукупність організаційно-правових та фінансово-економічних відносин і дій держави і приватного бізнесу, спрямованих на досягнення загальних цілей реалізації економічної політики держави [33]. Таке трактування видається досить узагальнюючої і включає не тільки ДПП, оскільки реалізація цілей економічної політики держави передбачає досить великий перелік інструментів, що можуть бути застосованими, також тут не враховується соціальна складова реалізації проектів.

Полякова А. розглядає ДПП як суспільний інститут, що включає в себе сукупність формальних і неформальних правил, в межах яких з метою задоволення потреб суспільства здійснюється спільна діяльність державних органів влади та приватного сектора на основі набору альтернатив поведінки ДПП як угоди [25]. При цьому автор вказує на здійснення спільної діяльності, яка є однією з форм здійснення ДПП згідно із Законом про ДПП. Однак, в даному підході не враховується необхідність встановлення співвідношення прав партнерів, що не зовсім коректно, особливо, коли йдеться про інтереси держави.

Поряд із вище зазначеним, ДПП можна розглядати як форму взаємовідносин між державою або органами місцевого самоврядування та приватними партнерами, які оформляються у вигляді договору, передбачають реалізацію та спільне фінансування суспільно значущих проектів на довгостроковій основі, розподіл ризиків, відповідальності та винагород [8]. У даному випадку автор також особливо підкреслює характер відносин ДПП на основі укладання договору, але виключає можливість партнерства в рамках юридичної особи.

Більш широким походом до ДПП є його визначення як конструктивного співробітництва держави, суб'єктів підприємницької діяльності та цивільних інститутів в економічній, політичній, соціальній, гуманітарній та інших сферах суспільної діяльності, спрямоване на реалізацію суспільно значущих проектів на принципах пріоритетності інтересів держави, її політичної підтримки, консолідації ресурсів сторін, ефективного розподілу ризиків між ними, рівноправності і прозорості відносин для забезпечення поступального розвитку суспільства [22]. У такому визначенні найбільшою мірою відображені основні особливості ДПП як

партнерських відносин, однак поняття «конструктивної співпраці» є досить суб'єктивним.

Слід також додати, що при дослідженні ДПП можна виходити з того, що держава представляється узагальнюючим суб'єктом публічної влади, яка включає всі рівні управління і не обмежується тільки сукупністю установ, що здійснюють владні функції, тобто сюди також відносяться культурні, просвітницькі, академічні та інші установи громадського сектору [4, с. 12]. В цілому ж, ДПП є сукупністю відносин, що знаходяться на стику державного і приватного сектора, регулювання яких має ґрунтуватися на єдиній правовій основі. Останнє особливо актуально, оскільки в партнерських відносинах інтереси обох сторін мають бути захищені законодавством.

Заслуговує на увагу також підхід, при якому під ДПП розуміється юридично закріплена форма взаємодії між державою та приватним сектором щодо об'єктів державної і муніципальної власності, а також послуг, які виконуються і надаються державними та муніципальними органами, установами та підприємствами, з метою реалізації суспільно значущих проектів в широкому спектрі видів економічної діяльності [4, с. 18]. З іншого боку, Дутко Н. [11] підкреслює, що поняття ДПП відтворює сутність відносин органів державної влади та приватних партнерів, але в такому розумінні не завжди відносини мають юридично закріплену форму.

Слід також звернути увагу на те, що до форм ДПП Варнавський В. відносить взаємодію, засновану на статуті компанії, що може означати факт визнання ДПП на підприємствах, в статутному капіталі яких є державна частка власності, в тому числі, спільних підприємствах. Даний підхід більшою мірою охоплює прояви ДПП і є перспективним надалі при дослідженні форм взаємодії держави і приватного сектора. Однак в умовах національного законодавства проблема реалізації проектів ДПП в рамках створення юридичної особи за участю державного партнера залишається не до кінця вирішеною.

Разом із тим, ДПП може виступати і як інституційний та організаційний альянс між державою і бізнесом з метою реалізації національних і міжнародних, масштабних і локальних, але завжди суспільно значущих проектів в широкому спектрі сфер діяльності - від розвитку стратегічно важливих галузей промисловості і НДДКР до забезпечення суспільних послуг [5, с. 34]. Такий підхід до ДПП більш ґрунтовно визначає економічну сторону відносин держави і приватного сектора, але не носить конкретизованого характеру, хоча й передбачає врахування основних тенденцій розвитку цього виду співпраці в західній практиці відносно співпраці в рамках юридичних осіб (інституційне партнерство) і на договірній основі (організаційне партнерство). Отже, Варнавський В. виходить з того, що до ДПП неможливо підходити односторонньо, оскільки і в світовій практиці ППП розуміється двосторонньо [4, с. 12] – з організаційної та інституційної точки зору. Такої ж позиції дотримується і Пильтяй А., але він відзначає, що в більш широкому сенсі ДПП є системою довгострокових відносин договірною характеру між державним і приватним секторами для досягнення суспільно значущих цілей, зокрема, серед таких цілей виділяються цілі соціально-економічного розвитку [24]. При цьому уточнюється, що на практиці існує більш великий спектр ДПП у відповідності з різними цілями, функціями, масштабами діяльності та розв'язуваними завданнями.

Серед інших підходів до визначення ДПП можна виділити і такий, де ДПП розглядається як інструмент антикризових заходів і виступає основою розвитку регіонів, міст, населених пунктів [11]. З цим цілком можна погодитися, оскільки реалізація антикризових заходів на загальнодержавному рівні є недостатньо ефективною саме тому, що держава не в змозі самостійно реалізувати повний комплекс заходів і профінансувати його за рахунок коштів бюджетів різного рівня. Це обґрунтовує доцільність залучення до таких програм приватних партнерів на принципах ДПП як на національному, так і регіональному та місцевому рівнях.

Одним із узагальнених є підхід Коровіна С., який визначає ДПП як середньострокове або довгострокове співробітництво між громадським та приватним секторами, в рамках якого відбувається вирішення політичних завдань на основі об'єднання досвіду та експертизи декількох секторів і поділу фінансових ризиків і переваг [11]. Але таке визначення розкриває взаємодію держави та приватних партнерів тільки на політичному рівні, що суттєво, але недостатньо для вирішення важливих соціально-економічних завдань розвитку.

У визначенні Вілісова М. характерним є те, що ДПП представляється правовим механізмом узгодження інтересів і забезпечення рівних можливостей держави та бізнесу в рамках реалізації економічних проектів, спрямованих на досягнення цілей і завдань державного управління [6]. При цьому особлива увага приділяється саме правовим аспектам і підкреслюється рівність умов як для державного, так і приватного сектора при здійсненні проектів. Також одночасно відзначається, що предметом ДПП є державна і комунальна власність. Отже, в такому випадку встановлюється пріоритетність держави у відносинах з приватним сектором, оскільки саме воно виступає ініціатором впровадження проектів у рамках ДПП і встановлює правила його здійснення, що у підсумку дозволяє встановлювати жорсткі рамки і принципи здійснення проектів.

У довершення можна виділити організаційний, фінансовий, цільовий і політичний підходи до визначення ДПП [24]: згідно організаційного підходу, ДПП є системою організаційних відносин між державним і приватним секторами в рамках договірних відносин; фінансовий підхід передбачає, що ДПП, на основі спільного фінансування, дозволяє зменшити витрати державного партнера за рахунок приватних партнерів, що дозволить підвищити якість виробленої продукції та наданих послуг; цільовий підхід розглядає ДПП як інструмент розвитку, що передбачає реалізацію цільових програм у суспільно значущих сферах; політичний підхід розглядає ДПП як інструмент вирішення політичних завдань. Таким чином, ДПП на основі співпраці держави та приватного сектора економіки з організаційної, фінансової, цільової і політичної точки зору

повинно сприяти абезпеченню сталого розвитку, підвищенню ефективності функціонування як державного, так і приватного секторів економіки. 3

Враховуючи вище викладене, характерні риси ДПП можна розділити на загальні та специфічні, які найбільш повно визначають його сутність [11; 24]. Зокрема, до загальних ознак ДПП відносяться: співробітництво суб'єктів різних секторів економіки; учасниками ДПП завжди є суб'єкти державного і приватного секторів економіки; в тимчасовому аспекті ДПП відрізняється середньостроковим або довгостроковим і формалізованим характером; результатом ДПП є конкретні товари або послуги суспільного характеру. Що стосується специфічних ознак ДПП, то вони включають природу фінансових відносин, характер розподілу ризиків і результатів діяльності, перелік суб'єктів та учасників відносин. При цьому одним з найбільш важливих є характер фінансових відносин [11; 24], оскільки саме фінансові відносини для різних форм ДПП мають істотні відмінності, наприклад, джерела та умови фінансування об'єктів концесії та спільної діяльності.

Незважаючи на різноманітність поглядів на визначення ДПП і його ознак, в основному вчені сходяться на важливості адаптації та застосування досвіду більш розвинених країн у цій сфері. Зокрема, у формуванні та розвитку ДПП досить цінним є приклад співпраці між публічним і приватним секторами у Великобританії, де з початку 1990 -х рр. було укладено близько 600 проектів ППП, частка яких склала до 15% від загального обсягу капітальних інвестицій публічного сектора [17; 19; 21; 24]. Крім Великобританії ця форма співпраці державного та приватного секторів економіки набула поширення у Франції, Німеччині, Бразилії, Канаді. Це пояснюється тим, що стандарти надання послуг державним сектором визначаються державним сектором, а безпосереднє виконання стандартів і надання послуг перекладаються на приватний сектор, який є більш ефективним, у тому числі, в межах провадження діяльності на основі ППП.

Таким чином, проведені дослідження дозволяють зробити такі основні **висновки**. В економічній науці, міжнародній та національній практиці немає одностайності щодо визначення державно-приватного партнерства. Враховуючи особливості розглянутих підходів, а також виділені характерні риси ДПП можна запропонувати таке узагальнене визначення державно-приватного партнерства: ДПП являє собою взаємовигідне співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим та територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та суб'єктами підприємницької діяльності, крім державних та комунальних підприємств, а також іншими організаціями, що функціонують відповідно до чинного законодавства, (приватні партнери) в соціально-економічній сфері, спрямоване на реалізацію важливих соціально-економічних проектів на принципах пріоритетності інтересів державних партнерів, їхньої політичної й економічної підтримки, об'єднання ресурсів сторін, справедливого розподілу ризиків між ними, рівноправності і прозорості відносин на договірній основі або шляхом створення юридичної особи, або іншим шляхом відповідно до чинного законодавства, з метою досягнення кращих результатів функціонування та/або підвищення якості виробленої продукції (товарів)/ робіт, що виконуються (послуг, що надаються), та/або отримання прибутку, та/або досягнення іншого неекономічного ефекту відповідно до вимог чинного законодавства.

Внесення відповідних змін до національного законодавства сприятиме активізації державно-приватного партнерства і розвитку національної економіки. Для цього потребують подальшого дослідження проблеми формування ефективного організаційно-економічного механізму державно-приватного партнерства.

Список використаних джерел

1. Авксентьев М.Ю. Державно-приватне партнерство – міжнародний погляд / М.Ю. Авксентьев // Економіка і регіон. – 2009. – № 4 (23). – С. 67-71.
2. Безбах Н.В. Методологічні аспекти організації державно-приватного партнерства [Електронний ресурс] / Н.В. Безбах // Наукові розвідки з державного та муніципального управління: зб. наук. трудов. – 2011. – № 1. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nrzd/2011_1/34.pdf
3. Вавричук О.С. Державно-приватне партнерство як механізм фінансування житлово-комунального господарства / О.С. Вавричук // Комунальне господарство міст. Серія «Економічні науки»: зб. наук. праць. – 2010. – Вип. 96. – С. 284-289.
4. Варнавский В.Г. Государственно-частное партнерство: теория и практика / В.Г. Варнавский, А.В. Клименко, В.А. Королев и др. – М.: Изд. дом Гос. ун-та. – Высшей школы экономики, 2010. – 287 с.
5. Варнавский В.Г. Партнерство государства и частного сектора: формы, проекты, риски / В.Г. Варнавский. – РАН; Институт мировой экономики и международных отношений. – М.: Наука, 2005. – 315 с.
6. Вилисов М.В. Государственно-частное партнерство: политико-правовой аспект / М.В. Вилисов // Власть. – 2006. – № 7. – С. 12-17.
7. Вінник О.М. Технології державно-приватного партнерства (правові аспекти) / О.М. Вінник // Демографія та соціальна економіка. – 2012. – № 1 (17). – С.110-119.
8. Гриценко Л.Л. Концептуальні засади державно-приватного партнерства / Л.Л. Гриценко // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2012. – № 3. – С. 52-59.
9. Делмон Дж. Государственно-частное партнерство в инфраструктуре: практическое руководство для органов государственной власти [Електронний ресурс] / Дж. Делмон. – Астана: ИЦ «Апельсин», 2010. – 250 с. – Режим доступу: http://www.ppiaf.org/sites/ppiaf.org/files/publication/Jeff%20Delmon_PPP_russian.pdf

10. Дерябина М.А. Теоретические и практические проблемы государственно-частного партнерства [Электронный ресурс] / М.А. Дерябина. – Режим доступа: <http://www.imepi-eurasia.ru/baner/docladD.doc>
11. Дутко Н.Г. Сущность и понятие государственно-частного партнерства в контексте исследовательских подходов [Электронный ресурс] / Н.Г. Дутко // Научный вестник Академии муниципального управления, серия «Управление»: Сб. науч. тр. - 2011. - Вып. 3. - Режим доступа: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_uprav/2011_3/41.pdf
12. Єрмілов С.Ф. Особливості формування інституту державно-приватного партнерства / С.Ф. Єрмілов // Держава та регіони. Серія: Державне управління. - 2011. - № 4. - С. 92-95.
13. Єрмілов С.Ф. Розробка основних напрямів розвитку державно-приватного партнерства в Україні / С.Ф. Єрмілов // Право та державне управління. - 2012. - № 1. - С. 123-128.
14. Запатріна І.В. Публічно-приватне партнерство в Україні: перспективи застосування для реалізації інфраструктурних проєктів і надання публічних послуг / І.В. Запатріна // Економіка і прогнозування. - 2010. - № 4. - С. 62-86.
15. Иванишкина Ю.А. Опыт зарубежных стран по использованию государственно-частного партнерства в сфере инвестиционно-строительного комплекса / Ю. А. Иванишкина // Коммунальное хозяйство городов: научно-технический сборник. - К.: Техніка, 2010. - № 92. - С. 317-323.
16. Кушніренко О.М. Сутність державно-приватного партнерства та переваги його розвитку в Україні / О.М. Кушніренко // Національне господарство України: теорія та практика управління: зб. наук. праць. - К.: Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, 2010. - С. 158-165.
17. Лебеда Т. Державно-приватне партнерство як фактор економічного зростання та проблеми його розвитку в Україні / Т. Лебеда, І. Запатріна // Економіст. - 2011. - № 3. - С. 52-58.
18. Мостепанюк А.В. Державно-приватне партнерство як механізм підвищення конкурентоспроможності економіки країни / А.В. Мостепанюк // Теоретичні та прикладні питання економіки: зб. наук. праць. - К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». Вип. 26. - 2011. - С. 296-304.
19. Надолішній П. Публічно-приватне партнерство в Україні: теоретико-методологічні засади і умови інституціоналізації [Електронний ресурс] / П. Надолішній, Н. Піроженко // Теоретичні та прикладні питання державотворення: зб. наук. праць. Вип. 10. - 2012. - Режим доступа: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/tppd/2012_10/zmist/R_1/02%20Nadolishni.pdf
20. Нейкова І.С. Державно-приватне партнерство як складова інвестиційного механізму інноваційного розвитку / І.С. Нейкова // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). - 2010. - № 1(48). - С. 152-160.
21. Павлова Г. Державно-приватне партнерство: аналіз світового досвіду та шляхи розвитку в Україні / Г. Павлова // Публічне управління: теорія та практика: зб. наук. праць. - 2011. - № 3. - С. 130-133.
22. Павлюк К. В. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави / К. В. Павлюк, С. М. Павлюк // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. - 2010. - № 17. - С. 10-19.
23. Павлюк К.В. Розвиток державно-приватного партнерства у сфері житлово-комунального господарства в Україні / К.В. Павлюк, О.В. Степанова // Економіка промисловості. - 2010. - № 49. - С. 172-182.
24. Пильтяй О.В. Сучасні концепції та підходи до визначення державно-приватного партнерства [Електронний ресурс] / О.В. Пильтяй // Економіка. Управління. Інновації: Електронне наукове фахове видання. - 2011. - № 2. - Режим доступа: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/eui/2011_2/11povdpp.pdf
25. Полякова О.М. Державно-приватне партнерство в Україні: проблеми становлення / О.М. Полякова // Коммунальное хозяйство городов. Серия: Экономические науки. - К.: Техніка, 2009. - № 87. - С. 317-322.
26. Попович О.В. Оцінка світового досвіду застосування державно-приватного партнерства в авіаційній галузі [Електронний ресурс] / О.В. Попович, І.О. Геєць // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: зб. наук. праць. Вип. 32. - Київ: НАУ, 2011. - Режим доступа: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_32/Popov.pdf
27. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI // Відомості Верховної Ради України. - 2010. - № 40. - Ст. 524 (Зі змін. та допов.).
28. Устименко В. Проблеми та перспективи впровадження державно-приватного партнерства у відносини у сфері господарювання / В. Устименко, Р. Джабраїлов // СХІД. - 2011. - № 1 (108). - С. 175-178.
29. Федулова Л. І. Організаційний ресурс державно-приватного партнерства в умовах подолання наслідків кризи / Л. І. Федулова, І. Г. Яненкова // Наукові праці: науково-методичний журнал. - Т. 109, Вип. 96. Економіка. - Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. - С. 57-60.
30. Федулова Л.І. Особливості державно-приватного партнерства в науково-технологічній та інноваційній сферах України / Л.І. Федулова, С.В. Тринчук // Стратегічні пріоритети. - 2011. - № 1 (18). - С. 85-93.
31. Хірс О.В. Державно-приватне партнерство як напрямок розвитку авіапромислового комплексу країни [Електронний ресурс] / О.В. Хірс // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: зб. наук. праць. Вип. 33. - Київ: НАУ, 2012. - Режим доступа: http://www.nbu.gov.ua/Portal/soc_gum/ppei/2012_33/Hirs.pdf
32. Черевиков Є.Л. Передумови розвитку публічно-приватного партнерства у сфері житлово-комунального господарства в Україні / Є.Л. Черевиков // Економіка і прогнозування. - 2010. - № 1. - С. 99-110.
33. Якунин В.И. Партнерство в механизме государственного управления / В.И. Якунин // Социологические исследования. - 2007. - № 2. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа:

<http://www.isras.ru/files/File/Socis/2007-02/Yakunin.pdf>

34. From Lessons to Principles for the use of Public-Private Partnerships [Електронний ресурс] / OECD. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/gov/budgeting/48144872.pdf>.

35. Gerrard, Michael B. Public-Private Partnerships // Finance&Development. – 2001. – Vol. 38. – No. 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2001/09/gerrard.htm>

36. Green Paper on Public-Private Partnerships and Community Law on Public Contracts and Concessions: Commission of the European Communities [Електронний ресурс] / EUR-Lex: Access to European Union law. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=en&type_doc=COMfinal&an_doc=2004&nu_doc=327

Стаття надійшла до редакції 26.02.2014